

Zastavit sebevraždu církve: Teologie míru z hlediska anabaptismu¹

Anthony F. Buzzard, MA (Oxon), MA Th

Základ této prezentace teologie míru tvoří prosté doznání: Čtu Nový zákon, když sleduji pozvání, abych zjistil, co Bible říká o používání jaderných zbraní. Našel jsem v dokladech Ježíše výrazně odlišného od Ježíše, jímž mě živila anglikánská církev. Své rádoby stoupence vyzýval Ježíš radikálním požadavkem poslušnosti: "Proč mne oslovujete jako 'pána' a odmítáte dělat to, co říkám?" (Luk 6:46). Očividně očekával, že kázání na hoře bude bráno s nejvyšší vážností. Něco z této "naivní" odpovědi na jasné příkazy je základem naléhání Dietricha Bonhoeffera na to:

Ježíš zná pouze jednu možnost: prosté podlehnoutí a poslušnost, ne vysvětlování kázání na hoře nebo zabývání se jím, ale jeho konáním a dodržováním. To je jediný způsob, jak slyšet jeho slovo. Ale zase to neznamená, že má být diskutováno jako ideál, ale opravdu znamená v něm pokračovat.²

Jak nádherně je to zbaveno noční můry teologické složitosti, která často doprovází diskusi o Kristu a o válce.

Z výhodného postavení, které rozbíjí vaše nepřátele na kusy, jsou Ježíšem zakázány všechny argumenty pro opačný pohled jako nebezpečné kompromisy navrhované tak, aby překážely základní poslušnosti potřebné pro vstup do Božího království: "Ne každý, kdo mi říká 'Pane, Pane', vstoupí do Království, ale pouze ti, kteří konají vůli mého Otce, který je v nebi" (Mat. 7:21). Ježíš dále pronáší nejhroživější ze všech svých výroků. Mnozí budou protestovat proti rozsudku tím, že mu věrně sloužili, dokonce až k tomu, že kázali v jeho jménu a předváděli svoji moc v charizmatických znamenitých skutcích. Přesto se jim nepodaří získat jiné uznání než jako falešní proroci (Mat. 7:23). Problém je zjevně v poslušnosti skrze víru; a poslušnost musí zahrnovat podrobení se "tvrým slovům" o "milování nepřátel" a "neodporování zlým osobám". Jakmile je osvojen absolutistický standard různých "náboženských vyznání" nabízených denominacemi, začínají podezřele vypadat jako padělky – mdlé odlesky originálu, ne příliš dobře maskované imitace skutečné věci, ale dostatečně obdařené křesťanským jazykem, aby se zdály být přijatelné. Nebylo potřebné, aby apoštol varoval Korintské, že ďábel bude zaměstnán podporou svých falešných verzí "Ježíše", "ducha" a "evangelia" (2 Kor 11:14)? Je Ježíš, který nečinně přihlíží násilí církvi po asi sedmáct století, Ježíšem Mesiášem zjevení? Plaví se křesťanské komunity, které schvalují použití strašné ničivé síly proti svým nepřátelům a spoluvěřícím ve jménu "spravedlivé války", pod falešnými barvami?

V návaznosti na naivní začátky je člověk schopen dodat solidnost svému přesvědčení prostřednictvím četby o teologii a církevní historii. Budu koncipovat svou teologii míru s pomocí těch mnoha hlasů, které pro mě mají zřetelnou pečeť Pravdy, tak odlišné od tragického jazyka kompromisu a odpadnutí. Po celou dobu si budu všimnat houževnatých, ale jak se mi zdá, zavádějících úvah tábora, který, jak se zdá, byl náchylný k zatemňování a interpretaci spletitého problému, o kterém Ježíš nikdy nemluvil vyhýbavě. Člověku pátrajícímu po pravdě Písma se Abakukova stížnost ukázala jako výmluvně hovořící o poválečném oficiálním ospravedlnění křesťanské účasti v "spravedlivém konfliktu" anglikánskou církvi:

Proč mi ukazuješ nespravedlnost a přiměješ mne, abych spatřil křivdu? Neboť kořist a násilí jsou přede mnou, a existují mnozí lidé, kteří vyvolávají rozbroje a spory. Proto je zákon ochromen a rozsudek nikdy nevychází: zlý obklopuje spravedlivého; proto dochází ke špatnému rozsudku (Ab. 1:3, 4).

¹ Tento článek vyšel v *A Journal from the Radical Reformation*, Vol. 5, No. 4. (tedy zřejmě z roku 1996, pozn.překl.)

² *The Cost of Discipleship*, New York: Macmillan, 1959, 218-219.

Reakce mých oddaných rodičů na můj "idealismus" byla, aby mě vyšetřil psychiatr, pod jehož dohledem a načasovanými stopkami, jsem uspořádal bloky podle předepsaného vzoru.

Nedávno mi pomohl objev britského pacifisty v podobném prostředí pochopit revoluci, kterou způsobilo Kázání na hoře v jedinci, pro něhož válka byla součástí úctyhodného statutu quo:

At' není zapomenuto, že od mého narození všechny mé styky a dojmy byly ve prospěch nejen zákonnosti, ale válečné slávy. ... Válka se zdála nejnornějším stavem člověka a mír byl vzácná a jalová výjimka.³

Silný argument pro křesťanskou neúčast ve válce může být postaven na rané církevní historii: věřící se zjevně nepřipojovali k armádě až do roku 177 n.l., a poté nebylo neobvyklé, že křesťané a Pánova večere byly odmítnuty těm, kteří prolévali krev. Předpoklad je, že raná církev druhého století udržovala užší spojení s původní apoštolskou pravdou. Nicméně, poněvadž je to Písmo, které musíme brát jako konečného arbitra ve věcech křesťanské doktríny, naše nejsilnější linie obrany proti pokonstantinské teorii "spravedlivé války" může být založena na biblickém pohledu na křesťanské bratrství. (Pozůstatek tohoto pohledu je vidět na naléhání pokonstantinských církví, aby si klérus odpiral zabíjení.)

I. "Milujte se vzájemně"

Semena novozákonní etiky odděleného společenství prokazujícího věrnost přednosti před státem se nacházejí ve Starém zákoně. Hebrejské Písmo stanoví zásadu, že krveprolití ve válce mezi bratry je nemyslitelné (2 Paral 11:4: "Nebudete bojovat proti svým bratrům"). Eliášovo slovo Jehorámovi z Jeruzaléma je jasné v jeho odsouzení bratrovraždy: "Ale kráček jsi po cestách králů Izraele a učinil jsi ... Izrael si hraje na nevěstku ... a zabil jsi své bratry ze svého otcovského domu, kteří byli lepší než ty" (2 Paral 21:13). Davidova kariéra ve válčení je považována za diskvalifikaci pro výstavbu chrámu (1 Paral 22:8). Abraham měl přerušit vazby se svou zemí původu i se svou přirozenou rodinou, aby se stal otcem nové společnosti víry (Gen 12:1-4). Ježíš sám se řídí tímto vzorem, když uznává svou skutečnou rodinu ne v Marii a Josefovi, ale v těch, kteří konají Otcovu vůli (Mat 12:46-50).

Církev Nového zákona zjevně zahrnuje věřící ze všech národů, neboť v Kristu není ani "Žid ani Řek, barbar nebo Skýta, ale Kristus je vším a ve všech" (Kol 3:11). Velké pověření založené na smlouvě s Abrahamem zmocňuje k mezinárodní propagaci dobré zprávy o Království (Mat 24:14; 28:29, 30), a proto předpokládá vytvoření společenství králů a kněží "z každého národa, lidu, jazyku a rasy" (Zj 5:10), kteří mají "mít mezi sebou pokoj" (Mar 9:50), být solí v hnílném světě (Mat 5:13) a "světly uprostřed pokřivené společnosti" (Fil 2:15). Církev tak představuje nový Boží Izrael (Gal 6:16) zjevně navržený jako mikrokosmos nadcházejícího Království míru na zemi. Premilenarismus, založený na vizi proroků, kterou Ježíš schvaloval (Řím 15:8) a ke kterému se Starý a Nový zákon upíná verš za veršem, trvá na naději na světový mír, kdy se národy přestanou navždy učit umění války (Iz 2:2-5). Účinnost křesťanství má být nyní předváděna společenstvím "synů Království" (Mat 13:38) (tj. těch určených pro místo v Království), kteří, prostřednictvím viditelné lásky, kterou si vzájemně prokazují, veřejně oznamují světu příslib Nového věku. Naděje proroků musí být uskutečněna ve věřícím společenství, alespoň v určité míře, v "přítomném zlém věku", ačkoli celková regenerace světa se očekává za Pánova dne (Mat 19:28; Skutky 3:21). Mezinárodní církev má být jako šíp směřující ke světovému míru mesiášské budoucnosti.

Tomuto vše prostupujícímu biblickému tématu je uštědřen smrtící úder, když je navrhováno, že se věřící mohou připojit k vraždění svých bratrů v jiných národech. Takové bratrovraždění nasvědčuje pouze tomu,

³ Sir L. Charles L. Brenton, syn námořního důstojníka, jenž odešel z anglikánské církve k plymoutským bratrům; citováno Petrem Brockem, *Pacifism in Europe*, Princeton University Press, 1972, 402.

že křesťanství nefunguje – že duch je příliš slabý, aby překonal vrozená tělesná nepřátelství. Nový zákon se tak prokazuje jako zbytečný. Lidstvo ve svých jednáních s různými národy nemá z Krista vůbec žádný užitek. Nenávist není nahrazena láskou. Není divu, když nalézáme protestujícího Jakuba, že přátelství se světem znamená nevyhnutelné nepřátelství vůči Bohu (Jakub 4:4). Nikde to není zřejměji ukázáno, než když se "věřící" přidávají k zabíjení jiných členů Kristova těla. Satan to musí počítat za svůj největší triumf; neboť Kristus je pak rozdělen proti Kristu, církev páchá sebevraždu, tělo se samo záměrně ničí a důkaz Božího ducha v činnosti mezinárodně mezi lidmi na zemi je zničen.

Tento druh argumentace podporující věc mezinárodní křesťanské církve není závislý pro svůj úspěch na několika biblických textech. Všude v Novém zákoně je samozřejmé, že křesťané jsou vázáni k vyšší prioritě, než je věrnost jednotlivému národnímu státu. Bůh učinil každého křesťana členem Kristova univerzálního těla. Priorita odpovědnosti vůči ostatním věřícím, bez ohledu na národnostní původ, je v našich křesťanských dokumentech dostatečně jasná. Opakované příkazy ohledně laskavosti, snášenlivosti, jednoty v duchu a moci viditelného svědectví křesťanské lásky vyplňují stránky Nového zákona. Jak si může někdo namlouvat, že bombardování jiných křesťanů může být něčím jiným než absolutním popřením víry? Nemohu pochopit, jak mohl ostrý protest arciděkana Percy Harthilla padat do hluchých uší, aniž způsobil radikální pokání všude v církvích:

Církev je dále prohlášena krédem jako katolická ... univerzální a celosvětová ... ne pouze mezinárodní, ale nadnárodní. ... Společenství Církve je něčím, co člověk nesestavil a co nesmí nechat rozbít. ... Samozřejmě tedy jakákoli politická nebo sociální věrnost křesťana musí zaujmout až druhé místo. ... Všichni lidé mají poznat, že jsme Kristovými učedníky, pokud se vzájemně milujeme tak, jako *nás miloval On* (Jan 13:34, 35). ... Uvnitř křesťanského společenství má každý být spojen s každým láskou jakou má Kristus ke každému. Toto je nové přikázání; a poslouchat je má být důkazem světu pravého učednictví. ... Taková je ctnost, kterou Kristus zamýšlel pro jednotu Církve. Může však být cokoli v rozporu úplněji s takovým ideálem, než že by křesťané měli jít do války proti křesťanům? . . . Může někdo mimo bláznince navrhnout, že když například britští a američtí křesťané přijali odpovědnost za shození atomové bomby, která zabila a zmrzčila na těle a na duši své spolukřesťany v Nagasaki, že takový čin by mohl být "důkazem", jak uvnitř křesťanského společenství byli spojeni láskou, jakou má Kristus ke každému? Pokud o tom někdo ještě pochybuje, ať si přečte, *My z Nagasaki*, napsané křesťany přeživšími bombardování.⁴

Člověkem, který zažil sílu této naléhavé žádosti o křesťanské nenásilí, byl bývalý římskokatolický vojenský kaplan, George Zabelka:

V roce 1945 byl Tinian Island největší leteckou základnou na světě. Tři letadla za minutu by z ní mohla vzlétat po celý den. Mnoho z těchto letadel se odebralo do Japonska s výslovným záměrem zabít ne jedno dítě nebo civilistu, ale zabít stovky a tisíce a desítky tisíc dětí a civilistů – a já jsem nic neřekl. Jako kaplan jsem často musel vstoupit do světa chlapců, kteří ztráceli hlavu kvůli tomu, co dělali ve válce. ... Jeden muž mi vyprávěl, že byl na bombardovací misi na nízké úrovni a právě sestupoval k jedné z hlavních ulic města, když se přímo před ním objevil malý chlapec, uprostřed ulice, a vzhlédl na letadlo s dětským údivem. Muž věděl, že za pár vteřin bude dítě spaleno napalmem, který už byl vypuštěn. . . ale nikdy jsem nepřednesl ani jediné kázání proti zabíjení civilistů mužům, kteří to dělali. ... Mlčení v takových záležitostech, zejména od veřejného orgánu, jako jsou američtí biskupové, je známkou souhlasu. . . . Skutečností je, že sedmdesát pět tisíc lidí bylo spaleno jednoho večera ohnivým bombardováním Tokia. Stovky tisíc byly zničeny v Drážďanech, v Hamburku a v Coventry leteckým bombardováním. Skutečnost, že čtyřicet pět tisíc lidských bytostí bylo zabito v Nagasaki jedinou bombou, byla novinkou pouze do té míry, že to učinila jedna bomba, Zdá se mi to být znamením, že sedmnáct set let křesťanského teroru a vraždění by mělo dospět k 6. srpnu 1945, kdy katolíci shodili A-bom-

⁴ *War, Communism and the Christian Faith*, James Clarke & Co., n.d., 47-49

bu navíc na největší a první katolické město v Japonsku. Jeden by si myslel, že já, jako katolický kněz, otevřeně promluvím proti atomovému bombardování jeptišek. (Toho dne v Nagasaki byly zničeny tři řády katolických sester.) Jeden by si myslel, že navrhu, že katolíci, jako minimální standard katolické morálky, by neměli bombardovat katolické děti. Neudělal jsem to. Já, stejně jako katolický pilot letadla nad Nagasaki "The Great Artiste (Velký umělec)" jsem byl dědicem křesťanství, které se po sedmnáct set let zabývalo odvetou, vraždou, mučením a soustavným vykonáváním moci a privilegovaným násilím, to vše ve jménu našeho Pána. ... Prosim Boha, ať nám odpustí to, jak jsme překroutili Kristovo učení a zničili jeho svět překroucením tohoto učení.⁵

Tyto vášnivé výkřiky pro opuštění tradice, která popírá evangelium, sbírají sílu z mnoha hlasů v anabaptistické tradici a demonstrují posun radikální reformace nad denominace hlavního proudu z hlediska zachycení ducha autentického křesťanství. Ve vnímavém článku nazvaném "The Christian and War: a Matter of Personal Conscience (Křesťan a válka: záležitost osobního svědomí)"⁶ David R. Plaster popisuje pacifistický argument, který sám považuje za nepřekonatelný. Toto "se vztahuje k prioritě závazku věřícího k jeho nebeskému občanství."⁷ Dále uvádí Johna Dreschera: "Církev je mezirasový, nadnárodní, transkulturní sbor složený ze všech, kteří věří v Ježíše Krista jako Spasitele a následují ho jako Pána."⁸ Plaster pak odkazuje na vývoj důsledků účasti na Kristově těle od Myrona Augsburgera:

Potvrdit, že jedinec je členem Kristova království, nyní znamená, že věrnost Kristu a jeho Království přesahuje každou jinou věrnost. Tento postoj přesahuje nacionalismus a vyzývá nás, abychom se nejprve ztotožnili s našimi spoluúčedníky jakéhokoli národa, protože společně sloužíme Kristu.⁹

Augsburger pak vyzvedává argument následujícím způsobem: Priorita poslouchat Boha spíše než člověka "přichází do konfliktu s aktivní účastí věřícího ve válce".¹⁰ Posunuje uvažování o další krok vpřed:

Poněvadž naše nejvyšší oddanost patří Kristovu království a protože toto Království je globální, křesťan v jednom národě se nemůže čestně účastnit války, což by znamenalo vzít život jiného bratra nebo sestry v jiném národě.¹¹

Plaster pozoruje, že "ti, kteří umožňují účast ve válce až do okamžiku, kdy člověk vezme lidský život, neposkytli k tomuto bodě odpověď".¹² Dale Brown přidává svůj hlas k tomuto argumentu, když uvádí, že M. R. Zigler "se často vzepřel a navrhoval, aby luteráni slíbili, že odmítnou navzájem se zabíjet, i anglikáni jiné anglikány atd."¹³ Menonité nyní rozesílají pohlednice, na nichž je vytištěn slogan: "Skromný návrh na mír: křesťané odmítají se navzájem zabíjet." Mezitím Eileen Egan, redaktor The Catholic Worker, nám připomíná, že Konstantin a Augustin si od pohanů vypůjčili teorii spravedlivé války, aby povolili laickým křesťanům stát se vojáky.¹⁴

II. Nespravedlnost "spravedlivé války"

Jedním z nejpřekvapivějších rysů debaty o křesťanech a válce je neochvějný způsob, jakým zastánci "spravedlivé války" připouštějí, že její původ je v pohanském Řecku a Římě. Vychází najevo jako koncept vyvinutý Ciceronem a "pokřesťanštěným" Augustinem na základě přirozeného práva. Někdy se odvolávají i na

⁵ *Peacemakers*, 16-18

⁶ *Grace Theological Journal*, 6:2, 1985, 435-455

⁷ *Ibid.*, 444.

⁸ "Why Christians Shouldn't Carry Swords," *Christianity Today*, Nov. 7, 1980, 21-22.

⁹ Citováno z "Christian Pacifism" ve *War: Four Views*, Intersvarsity Christian Fellowship of the U.S.A., 1986, 87.

¹⁰ Plaster, 445.

¹¹ *Ibid.* Citováno z "Christian Pacifism," 90.

¹² Plaster, 445.

¹³ *Biblical Pacifism*, Brethren Press, 1986, 8.

¹⁴ Citováno Dale Brownem, *ibid.*, 7.

Starý zákon. Ježíš však výslovně odmítl "lex talionis (právo odvety)" jako správný základ pro novozákonní společenství ducha, jak ve svém učení, tak příkladem (Mat 5:38, 39). Starý zákon sám odsuzuje bratrovražednou válku v Izraeli. Bratrovražednění nevyhnutelně nastává, když se novozákonní "Izrael" postaví proti sobě ve válce. Kromě toho pohanská řecká a římská filozofie je považována Novým zákonem za nebezpečné ohrožení víry (Kol 2:8). Víra je v podstatě hebrejská ve svých hlavních složkách a měla by se střezit před napadením filozofií. Tato pointa je výmluvně učiněna Floydem Filsonem:

Primární příbuzenství Nového zákona není s tímto pohanským prostředím, ale spíše se svým židovským dědictvím a prostředím. Často jsme vedeni našimi tradičními vyznáními víry a teologií, abychom mysleli v pojmech diktovaných pohanskými a obzvláště řeckými koncepty. Víme, že nejpозději ve druhém století začalo systematické úsilí Apologů ukázat, že křesťanská víra zdokonalila to nejlepší v řecké filozofii. . . . Nový zákon mluví vždy s nelibostí a obvykle s přímočarým odsuzováním pohanských kultů a filozofií. V podstatě souhlasí s židovskou obžalobou pohanského světa.¹⁵

Později říká: "Novodobá církev často špatně chápe svůj vztah ke Starému zákonu a Izraeli a často má sklon dávat přednost řeckému postoji k Novému zákonu."¹⁶

Ve stejném duchu napsal Canon H. /L. Goudge: "Když římská a řecká mysl začala ovládat církev, došlo ke katastrofě v doktríně a v praxi, z které jsme se nikdy nezotavili."¹⁷

Eberhard Griesebach v akademické přednášce "Christianity and Humanism" poznamenal: "Při svém setkání s řeckou filozofií se křesťanství stalo teologií, to byl pád křesťanství."¹⁸

Pohanství, které spočívá skryto v pokonstantinském křesťanství (i když jeho infiltrace začala na počátku druhého století), je odhaleno také profesorem G.J. Heeringem v jeho knize *The Fall of Christianity*. Luther, tvrdí, odvozoval svou teologii státu ze stoického přirozeného práva. Jeho nástupci v moderní době dali absolutní status relativní autoritě státu, který vyžaduje slepou poslušnost. "Pro křesťanství nastal čas, aby se vymotalo z imperialismu a války."¹⁹ Při postupu dále k římsko-katolické církvi poukazuje na systémovou slabinu, která dovoluje věřícím být svedeni k neposlušnosti příkazu lásky:

Jakkoli mezinárodní církev, římský katolicismus, ukazuje malou nelibost vůči nacionalistickému státu a jeho způsobům. Pozoruhodné přátelství papeže s pohanským římským diktátorem v Itálii, jehož bohem je stát a jehož uctíváním je zákon a moc a válka, a zjevně naprostá nemohoucnost Kristova vikáře nad jeho národními kongregacemi, jejichž členové, ba jejichž "pastýři" dokonce na sebe vzájemně útočili na bodáky ve válce – tyto věci nám říkají víc než dost.²⁰

Pronikavá teologie míru musí neúprosně odhalovat lživost základu, na němž jsou postaveny jak protestantské, tak katolické tradice ohledně války. Lutherova útrpná argumentace ospravedlňující účast křesťanů ve válce, musí být podrobně zopakována a odmítnuta.

Když jde křesťan do války, nebo když sedí na stoličce soudce, trestaje svého bližního nebo když zapisuje oficiální stížnost, nedělá to jako křesťan, ale jako voják nebo soudce nebo právník. Současně si udržuje křesťanské srdce. Nezamýšlí nikomu ublížit, a zarmucuje ho, že jeho bližní musí trpět žalem. Žije současně jako křesťan vůči každému, osobně trpícímu všemi druhy věcí ve světě a jako světská osoba se stará o všechny funkce vyža-

¹⁵ *The New Testament Against Its Environment*, London: SCM Press, 1950, 26

¹⁶ *Ibid.*, 43.

¹⁷ "The Calling of the Jews," v sebraných esejích v *Judaism and Christianity*, citoval H.J. Schonfield v *The Politics of God*, Hutchinson, 1970, 98.

¹⁸ Citoval Robert Friedmann v *The Theology of Anabaptism*, Herald Press, 1973, 50.

¹⁹ Fellowship Publications, 1930, vii.

²⁰ *Ibid.*, 70.

dované zákonem svého území nebo města, občanským právem a vnitrostátními právními předpisy, používá je a vykonává.²¹

Ale na jakém novozákonním základě může křesťan dělat některé věci jako křesťan a jiné ne jako křesťan?

Posuzováno ve světle jediného standardu požadovaného Ježíšem jsou nejpobláznější formy křesťanství odsouzeny. Například teologie Moral Majority (Morální většiny) zřetelně postrádá etiku lásky k nepřítelům ve svém "evangeliu". To prakticky ztotožňuje americkou zahraniční politiku s Boží vůlí. Podle slov Williama Klassena, *Love of Enemies*, tato forma víry:

musí být prohlášena za falešnou a ti, kteří ji provolávají, označeni za falešné proroky. Snadnost, s jakou Ameriku ztotožňují s křesťanstvím, a skutečnost, že nenásledují Ježíše v učení zprostit se nenávisti, tento úsudek podporuje. V Bibli se praví proroci brzy ocitli ve vyhnaní z přítomnosti krále, protože se odmítli spojit s králem nebo mu říci, co chtěl slyšet.²²

Stejně neuspokojivé jsou zoufalé pokusy některých ospravedlnit pokračování křesťanské účasti ve válčení na základě toho, že křesťanská etika je nevhodná pro rozhodování o tom, co dělají křesťané ve svém "politickém" životě. Někteří mluvčí "spravedlivé války" zjevně považují etiku evangelií za nepřijatelnou:

Evangelium je jednou z norem našeho života, ale ne jedinou normou. Ne veškerá naše morálka je zakořeněna v evangeliu, ale pouze její část. Kromě evangelia existují i nároky moci a práva, bez nichž nemůže existovat lidská společnost. . . Stát spočívá na podnětech a instinktech zcela odlišných od těch, které jsou pěstovány Ježíšem. . . Všechny výklady, které se snaží vysvětlit stát z bratrské lásky k našemu bližnímu, jsou, historicky zváženo, toliko prázdnými řečmi. . . Ne každé vykonávání něčích povinností je křesťanské. . . Proto se s Ježíšem neradíme, když se zabýváme věcmi, které patří do oblasti konstrukce státu a politické ekonomie.²³

Kvůli pokusu přikrášlit hrůzu války může být vyjádření E.I. Boswortha, děkana Oberlin College, sotva překonáno. Mluvil o lásce a přátelství, s nímž křesťanský voják zabíjí svého nepřítele:

Křesťanský voják v přátelství zraňuje nepřítele. V přátelství zabíjí nepřítele. V přátelství obdrží zranění od nepřítele. Zachovává své přátelské srdce, zatímco ho nepřítel zabíjí. Jeho srdce nikdy nesvěřuje nepříteli peklu. Nikdy nenenávidí. Poté, co zranil nepřítele, spěchá k jeho boku co nejdříve se vši možnou přátelskou službou. . .²⁴

Zjevně nezaujal realistický pohled na válku, který vyjádřil lord John Fisher:

Zlidštění války! Můžete také yprávět o zlidštění pekla! Když starý osel (v Anglii užíván jako poměrně neškodný pojem) v Haagu vstal a hovořil o uhlazenostech civilizovaného válčení, vkládaje nohy vašich válečných zajatců do horké vody a podáváje jim kávu, moje odpověď, s politováním říkám, byla považována za zcela nevhodnou ke zveřejnění. Jako by válka mohla být civilizovaná! Pokud budu velet, když vypukne válka, vydám rozkaz: "Podstatou války je násilí. Umírněnost ve válce je slabomyslnost. Udeřte první, udeřte tvrdě, a udeřte každého."²⁵

Během druhé světové války londýnský biskup, ve jménu Krista, přijal tutéž energickou linii:

Zabíjejte Němce – nezabíjejte je kvůli zabíjení, ale kvůli záchraně světa. Zabíjejte dobré i špatné; zabíjejte mladé i staré lidi; zabíjejte ty, kteří prokázali laskavost našim zraněným, stejně jako ty zloduchy, kteří ukřižovali

²¹ *Luther's Works*, ed. Pelikan, Concordia, Vol. 21, 113.

²² Philadelphia: Fortress Press, 1984, 7.

²³ Frederick Naumann, luteránský duchovní písař v roce 1917, citován Rayem H. Abramsem, *Preachers Present Arms*, Herald Press, 1969, 73.

²⁴ *Ibid.*, 67.

²⁵ Citováno Rolandem Baintonem, *Christian Attitudes to War and Peace*, Abingdon Press, 1960, 247.

kanadského seržanta... Jak jsem řekl tisíckrát, dívám se na to jako na válku za čistotu, dívám se na každého, kdo v ní umírá, jako na mučedníka.²⁶

Mimořádné zmatení hlasů v této věci – křesťané a váka – nutí jedince se ptát: Jaká je povaha náboženství, ve kterém jsme my na Západě vyrostli, jež nazýváme křesťanstvím? Zrcadlí pravdivě učení Bible? Co se stalo s životně důležitou novozákonní vírou jako odlišnou od této směsice různých druhů řecké filozofie, platonismu a stoicismu, s několika vybranými biblickými odkazy? Jak může být toto světské křesťanstvo srovnáváno s komunitou představenou Ježíšem jako nekompromisně nenásilnou ("Podle toho [lásky] vás všichni poznají jako mé učedníky") a často obětí organizovaného náboženství ("Přijde čas, kdy ti, kteří si myslí, že slouží Bohu, vás budou zabíjet")? Koneckonců, je nálepka "spravedlivá válka" něco jiného než jak maskovat přehlížení Ježíšových "tvrdých slov"? Nezrazujete ty, kteří se ptají: "Jak budeme jako národ jednat s našimi nepřáteli?" od jejich solidarity se systémy tohoto světa? Nemluví novozákonní křesťané spíše "o nich", o světě a "o nás", o křesťanech, o oddělené kolonii vyslanců (2 Kor 5:20) přebývajících jako "usedlí cizinci" (1 Pet 2:11) v nepřátelském světě?

Základním rozdílem mezi obhájci "spravedlivé války" a pacifisty je prostě toto: ti první věří, že je jejich povinností pomáhat "spravovat" stát nyní, zatímco bibličtí pacifisté věří, že stát nemůže být udělán mírumilovným stranou od druhého příchodu. Postoj těch druhých zastává názor s Pavlem, že Satan je stále ještě "bohem tohoto věku". Proto se drží toho, že církev nemá "nic co do činění se souzením (tj. se správou) těch, kteří jsou mimo [církev]" (1 Kor 5:12). Současně má jasnou eschatologii, uznávající, že křesťanům je určeno, aby při budoucím zřízení Království "spravovali svět" (1 Kor 6:2, Moffat). V té době bude mít církev skutečně na starosti světové záležitosti. Písmo je plné slibů, že věřící jsou kandidáty na královský úřad s Mesiášem (Mat 19:28; Luk 22:28-30; 1 Kor 4:8; 6:2; 2 Tim 2:12; Zjev. 2:26; 3:21; 20:4). Až do té chvíle musí církev zachovávat status "usedlého cizince", snášet utrpení, pokud je to nutné, ve světě nepřátelském vůči Mesiášovu duchu.

III. Závěrečná doporučení

Jediným protijedem ke staletému konstantinskému konkubinátu, do něhož upadly církve, je silně konfesní teologie míru. Církev si musí neustále připomínat hrůzu toho, co je ještě stále zamýšleno jako rozumný způsob, jak uskutečnit trvalý mír. Musí trvat na tom, že plány zničit zemi vyvolávají Boží hněv, ne spasení ("Bůh zničí ty, kteří ničí zemi" - Zj 11:18). Musí pobízet věřící, aby si pamatovali, že Ježíš řekl, že křesťané nesmí být "z tohoto světa" a protože celý svět je v "moci toho zlého" (1 Jan 5:19), ne si s ním podávat ruce. Stát je zlem pod řízením "knížectví a mocností a 'kosmokratů' (kosmokratoras) této přítomné temnoty" (Ef 6:12). Pokud by pokonstantinské křesťanství bylo na straně Ježíše, nikdy by nemohlo pomýšlet na výrobu a hromadění tak silných zbraní, které nyní mohou zničit každé velké město pětkrát za sebou. Nikdy nesmíme nechat církev zapomenout, že dokonce v roce 1985

jaderné zbraně nahromaděné USA, SSSR, Velkou Británií, Francií a Čínou jsou ekvivalentní 1 000 000 bomb v Hirošimě. . . 50 000 hlavic a bomb v jaderných arzenálech dnes obsahuje 17 400 zbraní v strategických silách supermocností. Jejich dosah je mezikontinentální. Každá zbraň je dostatečně silná, aby zničila velké město - pokud by existovalo na světě tolik měst .. MX, oficiálně nazývaný mírotvůrce, nese deset samostatně cílených hlavic a má ničivou sílu více než 300krát silnější než Little Boy, který v Hirošimě zabil nebo zmrzačil 200 000 civilistů.²⁷

²⁶ *Ibid.*, 207.

²⁷ Ruth L. Sivard, *World Military and Social Expenditures*, World Priorities, 1983, 13 a násl.

Končíme, jak jsme začali, sebejistým tvrzením, že pouze "anabaptistické" odmítnutí vzít život vystihuje Ježíšův příkaz své církvi. I když teorie "menšího ze dvou zel" vykonala svou výzvu pro drtivou většinu těch, kteří tvrdili, že jsou křesťany, "střízlivá úvaha okamžitě ukáže, že taková etika se pohybuje na zcela odlišné úrovni než ta vyhlášená Kristem".²⁸ Ten samý dokument tak výmluvně říká, že

strpět, aby křesťané byli zataženi do souhlasu s válkou, znamená popřít jednotu Kristova těla. Křesťanská církev není provinční nebo národní, je univerzální. Proto každá válka, ve které církve na každé straně omlouvají nebo podporují národní úsilí, se stává občanskou válkou uvnitř Církve. Není tento stav věcí, kdy křesťan zabije křesťana, ještě větším porušením ekumenického společenství než hanebné konfesionální rozdíly, které rozervaly naši jednotu? Opravdu, můžeme jako křesťané očekávat, že Pán obnoví naši jednotu v uctívání, dokud se navzájem usmrcujeme na bojišti? Proto se zkroušeně podrobujeme: Odmítat účast ve válce i její podporu jakoukoliv formou je jedinou cestou slučitelnou s vysokým posláním Kristovy církve.²⁹

Amen! Ale uslyší? Bonhoeffer nebyl vyslyšen ekumenickou církví, když vydal prorockou výzvu k pokání a poslušnosti. Končíme jeho slovy, které zrcadlí naléhavě potřebnou teologii udržování míru:

Náš úkol jako teologů spočívá pouze v přijetí přikázání míru, nikoliv jako otázku otevřenou diskusi. Mír na zemi není problém, ale přikázání dané při Kristově příchodu. Existují dva způsoby, jak reagovat na tento příkaz od Boha: bezpodmínečná, slepá poslušnost jednání nebo pokrytecká otázka hada: "Ano, neřekl Bůh ...?" Tato otázka je smrtelným nepřítelem veškerého skutečného míru ...

Bratři v Kristu poslouchají Jeho slovo; nepochybují ani nezpochybují jeho přikázání míru, ale dodržují je. Nestydí se, vzdorují světu, dokonce mluví o věčném míru. Nemohou se chopit zbraní proti samotnému Kristu – nicméně právě to dělají, pokud se chápou zbraní proti sobě!³⁰

Praktický plán pro obnovu předkonstantinské víry by byl:

- 1) Soustředěné úsilí mírových církví vyzývat *své vlastní členstvo* zpět ke sjednocenému, energickému mírovému postoji.
- 2) Kampaň, která tento postoj učiní známým ve všech denominacích, a tak svolá dohromady jádro nenásilných věřících.
- 3) Kázání evangelia o Království všude podle jeho původního mesiášského významu, s mírem jako základním požadavkem uřednictví – mír mezi všemi věřícími jako nezbytná příprava na vstup do Božího království prostřednictvím přežití až do Parousie nebo vzkříšením v oné době (1 Kor 15:23).
- 4) Obnovení platnosti eschatologie (bez ústupu od biblické apokalyptiky) jako prvního ložiska dogmatické teologie, s etikou a ekleziologií jako těsně druhou, následovanou zkoumáním dalších škod způsobených biblickému křesťanství překrytím řeckou filozofií.

²⁸ *Peace Is the Will of God, A Testimony to the World Council of Churches, by the Historic Peace Churches and the International Fellowship of Reconciliation, 1953, 13.*

²⁹ *Ibid.*, 17.

³⁰ Bonhoeffer, *Briefe, Aufsätze, Dokumente, 1928-1942, 447, 448.*